

ARREST VAN HET HOF
VAN 12 OKTOBER 1978 ¹

Tayeb Belbouab
tegen Bundesknappschaft
(verzoek om een prejudiciële beslissing,
ingediend door het Sozialgericht Gelsenkirchen)

Zaak 10/78

Samenvatting

- 1. Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Gemeenschapsregeling — Personele werkkingsfeer — Onderdanen van een der Lid-Staten — Tijdstip waarop aan de nationaliteitsvoorwaarde moet zijn voldaan*
(Verordening nr. 1408/71 van de Raad, art. 2, lid 1)
- 2. Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Gemeenschapsregeling — Inwerkingtreding — Voordien vervulde verzekeringstijdvakken — Inaanmerkingneming — Voorwaarde van nationaliteit van een der Lid-Staten*
(Verordening nr. 1408/71 van de Raad, art. 2, lid 1, en 94, lid 2)

1. Bij de toetsing van de in artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 gestelde nationaliteitsvoorwaarde moet rechtstreeks verband worden gelegd met de tijdvakken waarin de werknemer zijn beroep heeft uitgeoefend, en niet met het tijdstip waarop hij de uitkering aanvraagt.
2. De artikelen 2, lid 1, en 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71, tezamen gelezen, moeten aldus worden uitgelegd, dat zij waarborgen dat alle

tijdvakken van verzekering, van arbeid of wonen, welke vóór de datum van inwerkingtreding van genoemde verordening krachtens de wetgeving van een Lid-Staat zijn vervuld, in aanmerking worden genomen voor de vaststelling van de aan deze verordening te ontnemen rechten, op voorwaarde dat de migrerende werknemer ten tijde dier vervulling onderdaan van een der Lid-Staten was.

In de zaak 10/78,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Sozialgericht Gelsenkirchen (3e Kamer), in het aldaar aanhangig geding tussen

TAYEB BELBOUAB, te Herne (Bondsrepubliek Duitsland),

¹ — Procestaal: Duits.

en

BUNDESKNAPPSCHAFT, te Saarbrücken,

om en prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de verordeningen nrs. 1408/71 en 574/72 met betrekking tot het begrip vermogensrechten verworven door een werknemer die gedurende een deel van zijn loopbaan een migrerende communautaire werknemer is geweest en daarna, door een nationaliteitswijziging als gevolg van de oprichting van een staat, een buitenlandse werknemer is geworden,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, J. Mertens de Wilmars en A. J. Mackenzie Stuart, kamerpresidenten, P. Pescatore, M. Sørensen, G. Bosco en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: F. Capotorti
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de verwijzingsbeschikking en de krachtens artikel 20 van 's Hof's Statuut-EEG ingediende schriftelijke opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het procesverloop

De feiten van het bij het Sozialgericht Gelsenkirchen aanhangige geding zijn de volgende:

Tayeb Belbouab, geboren in Algerije op 14 april 1924, werkte als ondergronds mijnwerker in Frankrijk van 29 maart 1947 tot 17 november 1950, en van 6 juni 1951 tot 4 oktober 1960 (tezamen 155 maanden). Hij bezat toen de Franse nationaliteit. Omdat hij moeilijkheden van politieke aard vreesde, week hij in 1960 uit naar de Bondsrepubliek Duitsland. Na de onafhankelijkheid van Algerije op 1 juli 1962 kreeg hij geen Frans paspoort meer; sindsdien heeft hij de Al-

gerijnse nationaliteit en is hij houder van een Algerijns paspoort.

In Duitsland is hij vanaf 28 mei 1961 eveneens als ondergronds mijnwerker werkzaam geweest. Op het moment waarop hij 50 jaar werd, was hij 142 maanden verzekerd geweest bij de Bundesknappschaft, de Duitse pensioenverzekering voor mijnwerkers. Hij vroeg toen een mijnwerkerspensioen aan, overeenkomstig paragraaf 45, lid 1, sub 2, van het „Reichsknappschaftsgesetz”; dit artikel bepaalt als volgt:

„Een mijnwerkerspensioen wordt op aanvraag toegekend aan de verzekerde die

1. verminderd arbeidsgeschikt is voor het beroep van mijnwerker en de wachttijd bedoeld in paragraaf 49, lid 1, heeft vervuld;
2. de leeftijd van 50 jaar heeft bereikt, geen werkzaamheden meer verricht die economisch gelijkwaardig zijn aan de voordien door hem verrichte mijnarbeid, en de wachttijd bedoeld in paragraaf 49, lid 2, heeft vervuld.”

Volgens paragraaf 49, lid 2, is de wachttijd voor het in paragraaf 45, lid 1, sub 2, bedoelde pensioen vervuld wanneer de verzekerde gedurende een verzekeringstijdvak van 300 kalendermaanden ononderbroken ondergrondse mijnarbeid of daarmee gelijkgestelde arbeid heeft verricht.

Bij beschikking van 2 september 1974 werd de aanvraag van Belbouab door de Bundesknappschaft afgewezen, onder meer op grond dat de bepalingen van verordening (EEG) nr. 1408/71 juncto verordening nr. 574/72, alsmede de bepalingen van het Duits-Frans Verdrag niet van toepassing waren omdat verzoeker de Algerijnse nationaliteit bezat; de pensioenaanspraak had dus enkel naar Duits recht kunnen worden beoordeeld. Op 26 september 1974 diende Belbouab een bezwaarschrift in tegen deze beschikking, waarin hij stelde dat hij bij het vervullen van de Franse verzekerings-

tijdvakken Frans staatsburger was geweest. Het bezwaarschrift werd afgewezen bij een nieuwe beschikking van de Bundesknappschaft van 7 juni 1975, onder meer met de navolgende overwegingen:

„Verzoeker is sedert de onafhankelijkheid van Algerije Algerijns staatsburger en als zodanig ook in het bevolkingsregister opgenomen. Volgens artikel 1 juncto bijlage A van verordening (EEG) nr. 3 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers was deze verordening van toepassing in de Franse overzeese departementen en in Algerije. Bij verordening nr. 109/65 van 30 juni 1965 is Algerije evenwel geschrapt in bijlage A van verordening nr. 3, met de bepaling dat de verordeningen nrs. 3 en 4 met terugwerkende kracht vanaf 19 januari 1965 niet meer van toepassing waren op Algerije en Algerijnse onderdanen. Dit geldt uiteraard ook voor de verordeningen nrs. 1408/71 en 574/72, die in de plaats van de verordeningen nrs. 3 en 4 zijn getreden. Anders dan verzoeker stelt, gaat het er niet om welke nationaliteit verzoeker bezat in de tijd toen hij in de Franse mijnen werkzaam was, doch is zijn nationaliteit op het tijdstip waarop de pensioenaanvraag werd onderzocht, beslissend”.

Hierop stelde Belbouab beroep in bij het Sozialgericht Gelsenkirchen. Voor deze instantie kwamen partijen tot een vergelijk, waarbij de Bundesknappschaft zich bereid verklaarde de zaak opnieuw in overweging te nemen met inachtneming van het arrest van het Hof van Justitie van 26 juni 1975 in zaak 6/75 (Horst t. Bundesknappschaft, Jurispr. 1975, blz. 823) en van het vervolgens in dezelfde zaak gewezen arrest van het Bundessozialgericht van 26 november 1975. In genoemd arrest heeft het Hof van Justitie voor recht verklaard: „Voor zover noodzakelijk met het oog op het verkrijgen, het behoud of het herstel van het recht op uitkeringen, moeten de voor 19 januari 1965 in Algerije vervulde verzekeringstijdvakken bij de vaststelling van

pensioenen overeenkomstig het tweede en derde hoofdstuk van verordening nr. 3 ook dan in aanmerking worden genomen, wanneer het intreden van het verzekerde voorval en de pensioen-aanvragen van na dat tijdstip dateren”.

In haar beschikking van 1 april 1976 hield de Bundesknappschaft vast aan haar eerdere opvatting. Zij motiveerde haar beslissing met te zeggen dat het niet mogelijk was de Franse tijdvakken in aanmerking te nemen. Ook het arrest van het Hof van Justitie kon niet tot een andere opvatting leiden: dit betrof immers een Duitser — dus een onderdaan van een Lid-Staat — die in Algerije vervulde tijdvakken in aanmerking wenste te zien genomen.

Nadat ook een nieuw bezwaarschrift van Belbouab door de Bundesknappschaft was afgewezen, wendde eerstgenoemde zich ten tweeden male tot het Sozialgericht Gelsenkirchen, waar hij betoogde dat de betrokken gemeenschapsverordeningen op zijn geval moesten worden toegepast. Het feit dat hem later ambtshalve en willekeurig de Algerijnse nationaliteit was toegekend, kon geen grond opleveren om zijn Franse verzekeringstijdvakken niet mee te tellen; dat zou onbillijk zijn.

Het Sozialgericht heeft bij beschikking van 7 december 1977, ingeschreven ter griffie van het Hof op 1 februari 1978, de behandeling van de zaak geschorst en een prejudiciële uitspraak gevraagd over de navolgende vragen:

- „1. Geldt het rechtsbeginsel dat in de op eigen prestaties berustende publiekrechtelijke rechtsposities niet zonder schadeloosstelling door overheidsmaatregelen mag worden ingegrepen, hetwelk in het Duitse recht in artikel 14 van het Grundgesetz tot uitdrukking komt, ook in het recht van de Europese Gemeenschappen?
2. Maken de verordeningen nrs. 1408/71 en 574/72 inbreuk op dit rechtsbeginsel, voor zover zij geen

met artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 overeenkomende regeling bevatten?

3. Of blijft artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 — direct of analoog — van kracht, zodat de artikelen 2, lid 1, 38, lid 1, en 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71 aldus moeten worden uitgelegd, dat de door een werknemer vóór 19. 1. 1965 in Frankrijk vervulde verzekerings-tijdvakken in aanmerking moeten worden genomen, wanneer hij gedurende deze tijdvakken tot de krachtens artikel 1, sub a, juncto bijlage A van verordening nr. 3 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers begunstigde Franse onderdanen behoorde, doch ten tijde van de aanvraag van een Duitse pensioenuitkering de Algerijnse nationaliteit bezit?”

In de motivering van de beschikking zet het Sozialgericht de gronden van zijn twijfels uiteen en verklaart het waarom het de voorgaande vragen heeft gesteld:

- Verzoeker in het hoofdgeding valt niet onder de personele werksfeer van de verordening, want in de zin van de artikelen 1 en 2 van verordening nr. 1408/71 is hij noch onderdaan van een Lid-Staat noch staatsloze of vluchteling, daar hij niet heeft gevraagd als zodanig te worden erkend.
- De nationaliteit van zijn gezinsleden is niet relevant (vgl. arrest van 23 november 1976, zaak 40/76, Kerma-schek, Jurispr. 1976, blz. 1669).
- Verzoeker heeft echter door eigen prestaties een bepaalde publiekrechtelijke rechtspositie verworven welke vermogenswaarde heeft en die in het Duitse recht door artikel 14 Grundgesetz wordt beschermd, dat wil zeggen niet zonder schadevergoeding door overheidsingrijpen mag worden aangetast.

- Na de onafhankelijkheid van Algerije is bij verordening nr. 109/65 (artikel 16, lid 2) bepaald dat de schrapping van Algerije in de bijlage bij verordening nr. 3 eventueel verworven rechten onverlet laat (vgl. arrest van 26 juni 1975, zaak 6/75, Horst, l.c.), wat naar Duitse rechtsopvatting betekent dat een met een aanspraak te vergelijken rechtspositie is ontstaan, die mede onder de bescherming van de eigendomsgarantie valt.
- Verordening nr. 3 is echter ingetrokken bij artikel 99 van verordening nr. 1408/71, en daarmee heeft verordening nr. 109/65 haar „referentiepunt” verloren; dit verklaart waarom verweerster in het hoofdgeding zich op het standpunt heeft gesteld dat de door verzoeker verworven rechtspositie zonder compensatie verloren is gegaan.

Dit leidt tot de door het Sozialgericht aan het Hof gestelde vraag of het gemeenschapsrecht een met een grondrecht vergelijkbare eigendomsgarantie kent, waardoor op eigen prestaties berustende publiekrechtelijke rechtsposities worden beschermd. In concreto gaat het dus erom of ook de verordeningen nrs. 1408/71 en 574/72 overgangsregelingen bevatten welke de door artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 gegarandeerde rechten laten voortbestaan. Het moet worden betwijfeld of artikel 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71 in dit opzicht volstaat, aangezien deze verordening volgens haar artikel 2, lid 1, enkel geldt voor werknemers die onderdaan zijn van een Lid-Staat.

Een andere vraag is of het ingevolge artikel 99 van verordening nr. 1408/71, waarbij wel verordening nr. 3, doch niet verordening nr. 109/65 is ingetrokken, mogelijk is artikel 16, lid 2, van laatstgenoemde verordening hetzij verder als geldend recht te beschouwen hetzij op overeenkomstige wijze toe te passen op de bepalingen van verordening nr.

1408/71 die in de plaats van verordening nr. 3 is getreden en in principe de rechten van de in Europa werkzame werknemers niet mocht beperken of hun deze rechten niet zonder compensatie mocht ontnemen; dat zou immers onverenigbaar zijn met de beschermingsgedachte die in artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 tot uitdrukking komt.

De verwijzingsbeschikking van het Sozialgericht Gelsenkirchen is op 1 februari 1978 ter griffie van het Hof ingeschreven. Krachtens artikel 20 van 's Hof's Statuut heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen schriftelijke opmerkingen ingediend.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Het heeft echter de wens geuit kennis te nemen van het arrest van het Bundessozialgericht van 26 november 1975 (zaak 5 RKn 11/72), dat ter sprake is gekomen bij de pogingen van partijen in het hoofdgeding om tot een vergelijk te komen, en in verband waarmee de behandeling voor het Sozialgericht Gelsenkirchen was geschorst.

II — Schriftelijke opmerkingen ingediend krachtens artikel 20 van 's Hof's Statuut-EEG

De *Commissie* van de Europese Gemeenschappen geeft een overzicht van de feiten en het procesverloop en stelt vervolgens een antwoord voor op de gestelde vragen, waarbij zij achtereenvolgens vier aspecten van het aan het Sozialgericht voorgelegde probleem belicht:

1. De verwijzende rechter gaat uit van de premisse dat volgens artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 de aanvrager thans dan wel op het tijdstip waarop de pensioenaanvraag wordt onderzocht, aan het nationaliteitscriterium moet voldoen. Vooreerst moet dus worden nage-

gaan of deze premisse juist is, want zou dit niet het geval zijn, dan ware het probleem reeds door toepassing van het positieve gemeenschapsrecht op te lossen. Daarom dient men de gestelde vragen in een andere volgorde te plaatsen.

2. Wat betreft het tijdstip dat voor de vaststelling van de nationaliteit overeenkomstig artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 in aanmerking valt te nemen, zij eraan herinnerd dat verzoeker tot 30 juni 1962, de Franse nationaliteit bezat en vanaf 1 juli 1962, toen hij al meer dan een jaar in de Duitse mijnen werkte, de Algerijnse. Verzoeker is als Algerijn dan wel als Fransman te beschouwen al naar gelang men uitgaat van de nationaliteit op het tijdstip van de verkrijging van het recht op uitkeringen of van de periode waarin de verzekeringstijdvakken zijn vervuld. Gezien de onduidelijkheid van de betrokken bepalingen (artikel 4, lid 1, van verordening nr. 3, respectievelijk artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71) neigt de Commissie ertoe de periode waarin de verzekeringstijdvakken werden vervuld, in aanmerking te nemen, want anders zou een verandering van nationaliteit een terugwerkend effect hebben dat onverenigbaar is met het aan de werknemer gegarandeerde vrije verkeer (omgekeerd zou dan iemand die geen migrerend werknemer in de zin van de artikelen 48 en 51 EEG-Verdrag is geweest, deze status met terugwerkende kracht verwerven doordat hij de nationaliteit van een Lid-Staat verkrijgt). De stelling dat het aankomt op de periode waarin de verzekeringstijdvakken zijn vervuld, heeft dus de voorkeur; zij vindt trouwens bevestiging in een argument dat aan de bewoordingen van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 kan worden ontleend, waar immers wordt gesproken van werknemers „die onderdanen van een der Lid-Staten zijn”.

3. Wat de eventueel nog voortdurende toepasselijkheid van artikel 16, lid 2,

van verordening nr. 109/65 betreft, ziet het Sozialgericht over het hoofd dat verzoeker in het hoofdgeding als Frans onderdaan, en niet als onderdaan van de Franse Unie, onder de personele werkingssfeer van verordening nr. 3 vielen. 's Hof's bestaande rechtspraak ter zake van verworven rechten in de zin van artikel 16, lid 2, heeft enkel betrekking op het territoriale aspect: volgens deze rechtspraak behoorde Algerije tot 19 januari 1965 en niet slechts tot 30 juni 1962 tot het toepassingsgebied van verordening nr. 3; de vraag van het onderdaanschap en dus van de personele werkingssfeer is daarmee niet beantwoord (zie het reeds aangehaalde arrest — Horst). In feite was verordening nr. 3 van toepassing op het gebied Algerije, maar niet op werknemers van Algerijnse herkomst, daar deze tot 30 juni 1962 Franse onderdanen waren. Uit artikel 16, lid 2, sub a, juncto artikel 5 van verordening nr. 109/65 en bijlage A bij verordening nr. 3 kan niet worden geconcludeerd dat zij onder de personele werkingssfeer van verordening nr. 3 vielen. Bescherming van verworven rechten ten gunste van Algerijnen, als uitvloeisel van een soort fictief Algerijns lidmaatschap van de Gemeenschap tot 19 januari 1965, is moeilijk voorstelbaar. Waar anderzijds artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65, zoals het Sozialgericht zegt, haar „referentiepunt” na de afschaffing van verordening nr. 3 heeft verloren, krijgt de vraag of Algerije tot het territoriale toepassingsgebied van verordening nr. 1408/71 behoort, in feite dezelfde betekenis als tijdens de geldingsduur van verordening nr. 3, want beide verordeningen hielden rekening met de verzekeringstijdvakken die vóór hun inwerkingtreding naar nationaal recht waren vervuld (vgl. artikel 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71). Het stilzwijgen van verordening nr. 1408/71 met betrekking tot haar territoriaal toepassingsgebied, maakt het niet mogelijk dit verder te beperken dan de door de verordeningen nrs. 3 en 109/65

en door 's Hof's rechtspraak getrokken grenzen toelaten.

4. In deze opvatting waarborgt artikel 94 van verordening nr. 1408/71 dat alle vóór het verlies der Franse nationaliteit vervulde tijdvakken in aanmerking worden genomen, zodat de vraag of rechten die verworven zijn krachtens in Frankrijk vervulde verzekeringstijdvakken, worden beschermd, zonder voorwerp geraakt. Het ligt anders voor de tijdvakken die na het verlies van die nationaliteit zijn vervuld, maar dit is niet aan het gemeenschapsrecht te wijten.

Voor verzoeker in het hoofdgeding is het praktische gevolg van deze rechtssituatie dat hij voldoet aan de voorwaarden ter verkrijging van een mijnwerkerspensioen overeenkomstig paragraaf 45, lid 1, sub 2, van het Reichsknappschaftsgesetz. Krachtens gemeenschapsrecht is verweerster in het hoofdgeding verplicht de door verzoeker in Frankrijk vervulde verzekeringstijdvakken samen te tellen met zijn Duitse verzekeringstijdvakken tot 30 juni 1962. Krachtens het Reichsknappschaftsgesetz is verweerster verplicht alle door verzoeker in Duitsland vervulde verzekeringstijdvakken, met inbegrip van de maanden tot 30 juni 1962, in aanmerking te nemen. Verweerster kan enkel aan deze tweevoudige verplichting voldoen door eenvoudig al verzoekers verzekeringstijdvakken in aanmerking te nemen.

De Commissie komt tot de conclusie dat de vragen van het Sozialgericht Gel-

senkirchen ongeveer als volgt kunnen worden beantwoord:

1. Door haar artikel 94, lid 2, waarborgt verordening nr. 1408/71 dat alle tijdvakken van verzekering, van arbeid en van wonen, welke vóór haar inwerkingtreding op het grondgebied van de Lid-Staten zijn vervuld, in aanmerking worden genomen. Met betrekking tot de in artikel 2, lid 1, gestelde eis dat men onderdaan van een Lid-Staat moet zijn, komt het aan op de nationaliteit die de werknemer bezat tijdens het vervullen van de tijdvakken van verzekering, van arbeid of van wonen.
2. Verordening nr. 109/65 regelt de toepassing in territoriale zin van de verordeningen nrs. 3 en 4 op Algerije. Zij bevat geen bepalingen ingevolge welke de personele werkings sfeer van deze twee verordeningen zich zou uitstrekken tot werknemers van Algerijnse herkomst.

III — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 27 juni 1978 heeft de *Commissie*, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur M. Koch, mondelinge opmerkingen gemaakt en vragen van het Hof beantwoord.

Overwegende dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 20 september 1978 conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

Overwegende dat het Sozialgericht Gelsenkirchen bij beschikking van 7 december 1977, ingekomen ter griffie van het Hof op 1 februari 1978, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag vragen heeft gesteld inzake de uitlegging van verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toe-

passing van de sociale zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB L 149 van 1971, blz. 2) en van verordening nr. 574/72 van de Raad van 21 maart 1972 tot vaststelling van de wijze van toepassing van verordening nr. 1408/71 (PB L 74 van 1972, blz. 1), met betrekking tot het begrip vermogensrechten verworven door een werknemer die gedurende een deel van zijn loopbaan een migrerende communautaire werknemer is geweest en daarna, door een nationaliteitswijziging als gevolg van de oprichting van een staat, een buitenlandse werknemer is geworden;

- 2 Overwegende dat deze vragen zijn gerezen in een geding tussen de Bundesknappschaft te Saarbrücken en een ondergronds mijnwerker die, in 1924 als Frans onderdaan in Algerije geboren, gedurende 155 maanden in Frankrijk heeft gewerkt en vervolgens vanaf 26 mei 1961 in Duitsland en bij de onafhankelijkheid van Algerije op 1 juli 1962 zijn Franse nationaliteit heeft verloren;

dat verzoeker op de leeftijd van 50 jaar een mijnwerkerspensioen heeft aangevraagd als bedoeld in paragraaf 45, lid 1, sub 2, van het Duitse Reichs-knappschaftsgesetz, dat daartoe als voorwaarde stelt dat de betrokkene een verzekeringstijdvak van 300 maanden heeft vervuld met ononderbroken ondergrondse mijnarbeid of daarmee gelijkgestelde arbeid;

dat deze aanvraag door het bevoegde Duitse orgaan, de Bundesknappschaft, is afgewezen op grond dat waar verzoeker niet meer de nationaliteit van een Lid-Staat van de Gemeenschap bezat, verordening nr. 1408/71 niet langer op hem van toepassing was en mitsdien het onderzoek van zijn pensioenrechten enkel op basis van het Duitse recht kon geschieden;

dat ook een door verzoeker tegen deze beschikking gericht bezwaarschrift is afgewezen, enerzijds op grond dat ingevolge 's Raads verordening nr. 109/65 van 30 juni 1965 (PB 1965, blz. 2124) de verordeningen nrs. 3 en 4 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers — en dus ook verordening nr. 1408/71 die in de plaats van verordening nr. 3 is getreden — sedert 19 januari 1965 niet meer van toepassing zijn op Algerije en Algerijnse onderdanen, en anderzijds dat „het er niet om gaat welke nationaliteit verzoeker bezat in de tijd toen hij in de Franse mijnen werkte, doch zijn nationaliteit op het tijdstip waarop de pensioenaanvraag werd onderzocht, beslissend is”;

- 3 Overwegende dat het Sozialgericht, gevraagd om nietigverklaring van die administratieve beschikking, van mening is dat verzoeker wegens zijn Algerijnse nationaliteit buiten de personele werkingsfeer van verordening nr.

1408/71 valt, aangezien deze volgens artikel 2, lid 1, enkel van toepassing is op werknemers die onderdaan zijn van één der Lid-Staten, alsmede op staatlozen en vluchtelingen die op het grondgebied van één der Lid-Staten wonen;

dat evenwel verzoeker, uit hoofde van zijn werkzaamheid in Frankrijk en de aldaar vervulde verzekeringstijdvakken, een vermogensrechtelijke rechtspositie heeft verworven welke, naar Duits constitutioneel recht overeenkomend met die van een eigenaar, door artikel 14 van het „Grundgesetz” wordt beschermd en hem niet zonder schadevergoeding mag worden ontnomen;

dat weliswaar, aldus nog steeds het Sozialgericht, ingevolge artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 Algerije in de bijlage bij verordening nr. 3 is geschrappt „onverminderd de verworven rechten”, doch dit artikel is afgeschaft doordat bij artikel 99 van verordening nr. 1408/71, waarbij verordening nr. 3 is ingetrokken, verordening nr. 109/65, die enkel wijzigingen van verordeningen nr. 3 bevatte, haar werking heeft verloren;

dat deze situatie de achtergrond vormt van de drie prejudiciële vragen die aan het Hof zijn gesteld;

4. Overwegende dat de verwijzende rechter redeneert vanuit de grondgedachte dat het bij het persoonlijke criterium van de nationaliteit van de aanvrager, dat ingevolge artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 in aanmerking is te nemen, aankomt op de nationaliteit op het tijdstip van indiening van de pensioenaanvraag, en dat de verordeningen nrs. 1408/71 en 574/72 geen van beide een bepaling bevatten als die van artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65, waardoor verworven rechten worden beschermd;

dat dus vooreerst moet worden onderzocht of deze premissen in overeenstemming zijn met het gemeenschapsrecht;

5. Overwegende dat het tot stand brengen van een zo groot mogelijke vrijheid van het verkeer van migrerende werknemers, welke een der grondslagen van de Gemeenschap vormt, het hoofddoel is van artikel 51 EEG-Verdrag;

dat de verordeningen waarmee uitvoering aan dit artikel wordt gegeven, in het licht van die doelstelling moeten worden uitgelegd;

6. Overwegende dat de personele werkingssfeer van verordening nr. 1408/71 in artikel 2 wordt omschreven als volgt: „Deze verordening is van toepas-

sing op werknemers op wie de wetgeving van een of meer Lid-Staten van toepassing is of is geweest, en die onderdanen van één der Lid-Staten ... zijn”;

dat dus, wil de verordening toepasselijk zijn, aan twee voorwaarden moet zijn voldaan:

- a) de werknemer moet aan de wetgeving van een of meer Lid-Staten onderworpen zijn of zijn geweest,
  - b) de werknemer moet onderdaan zijn van een der Lid-Staten;
- 7 Overwegende dat de eerbiediging van het beginsel der rechtszekerheid — hetwelk onder meer verlangt dat elke feitelijke situatie behoudens uitdrukkelijke bepaling van het tegendeel als regel wordt beoordeeld volgens de op het desbetreffende tijdstip geldende bepalingen — vereist dat de tweede voorwaarde aldus wordt verstaan, dat de hoedanigheid van onderdaan van een der Lid-Staten bestaat in de periode waarin de betrokkene arbeid verricht, de bijdragen voor de verzekeringstijdvakken betaalt en de dienovereenkomstige rechten verwerft;

dat dienvolgens bij de toetsing van het in artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 gestelde nationaliteitscriterium rechtstreeks verband moet worden gelegd met de tijdvakken waarin de werknemer zijn beroep heeft uitgeoefend;

- 8 Overwegende dat deze uitlegging steun vindt in artikel 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71, bepalende dat „voor de vaststelling van de aan deze verordening te ontnemen rechten rekening wordt gehouden met elk tijdvak van verzekering, alsmede eventueel met elk tijdvak van arbeid of wonen, dat vóór de datum van inwerkingtreding van deze verordening krachtens de wetgeving van een Lid-Staat is vervuld”;

dat dit artikel klaarblijkelijk ervan uitgaat dat de gemeenschapsregeling inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers verworven rechten erkent en beschermt, wanneer die rechten zijn verworven door een migrerende werknemer in de zin van die regeling, dat wil zeggen een onderdaan van een Lid-Staat;

dat bij gevolg de artikelen 2, lid 1, en 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71, tezamen gelezen, aldus moeten worden uitgelegd, dat zij waarborgen dat alle tijdvakken van verzekering, van arbeid of wonen, welke vóór de datum van inwerkingtreding van genoemde verordening krachtens de

wetgeving van een Lid-Staat zijn vervuld, in aanmerking worden genomen voor de vaststelling van de aan deze verordening te ontlene rechten, op voorwaarde dat de migrerende werknemer ten tijde dier vervulling onderdaan van een der Lid-Staten was;

- 9 Overwegende dat het om dit resultaat te bereiken — waarmee de nationale rechter gemeenschapsrechtelijke uitleggingscriteria aan de hand worden gedaan welke dienstig zijn voor de oplossing van het hem voorgelegde probleem — niet nodig is uitlegging te geven aan artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 van 30 juni 1965 tot wijziging en aanvulling van de verordeningen nrs. 3 en 4 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers;

dat immers verordening nr. 109/65 betrekking heeft op de toepasselijkheid, in territoriale zin, van de verordeningen nrs. 3 en 4 op Algerije, doch niets bepaalt over de personele werkingsfeer van beide verordeningen ten aanzien van werknemers van Algerijnse herkomst;

dat dus artikel 16, lid 2, van verordening nr. 109/65 niet van toepassing is op het onderhavige geval, aangezien Algerije is uitgesloten van zijn materiële werkingsfeer en de onderdanen van de Franse Unie van zijn personele werkingsfeer, terwijl verzoeker in Frankrijk — en niet in Algerije — heeft gewerkt en destijds de Franse nationaliteit bezat en geen onderdaan was van de Franse Unie;

- 10 Overwegende dat het antwoord op de derde vraag een antwoord op de eerste twee vragen overbodig maakt, omdat de litigieuze bepaling bij deze uitlegging niets bevat wat inbreuk zou kunnen maken op de persoonlijke grondrechten welke behoren tot de algemene beginselen van het gemeenschapsrecht, waarvan het Hof de eerbiediging verzekert;

Ten aanzien van de kosten

- 11 Overwegende dat de kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen;

dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat het Sozialgericht Gelsenkirchen over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het Sozialgericht Gelsenkirchen bij beschikking van 7 december 1977 gestelde vragen, verklaart voor recht:

De artikelen 2, lid 1, en 94, lid 2, van verordening nr. 1408/71, tezamen gelezen, moeten aldus worden uitgelegd, dat zij waarborgen dat alle tijdvakken van verzekering, van arbeid of wonen, welke vóór de datum van inwerkingtreding van genoemde verordening krachtens de wetgeving van een Lid-Staat zijn vervuld, in aanmerking worden genomen voor de vaststelling van de aan deze verordening te ontleen rechten, op voorwaarde dat de migrerende werknemer ten tijde dier vervulling onderdaan van een der Lid-Statens was.

Kutscher

Mertens de Wilmars

Mackenzie Stuart

Pescatore

Sørensen

Bosco

Touffait

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op twaalf oktober negentienhonderdachtenzeventig.

De griffier

De president

A. Van Houtte

H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCaat-GENERAAL F. CAPOTORTI
VAN 20 SEPTEMBER 1978 ¹

*Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,*

1. Het gaat in deze zaak om de gevolgen aan verlies van het staatsburgerschap van een der Lid-Statens verbonden voor de toepasselijkheid van 's Raads verordening nr. 1408/71 van 14 juni

1971 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, en wel om een werknemer die, in 1924 in Algerije geboren, vanaf zijn geboorte in het bezit van de Franse nationaliteit is geweest, doch per 1 augustus 1962 die van Algerije heeft verworven. Van 1947 tot 1950 en van 1951 tot 1960 was hij in totaal 155

¹ — Vertaald uit het Italiaans.